

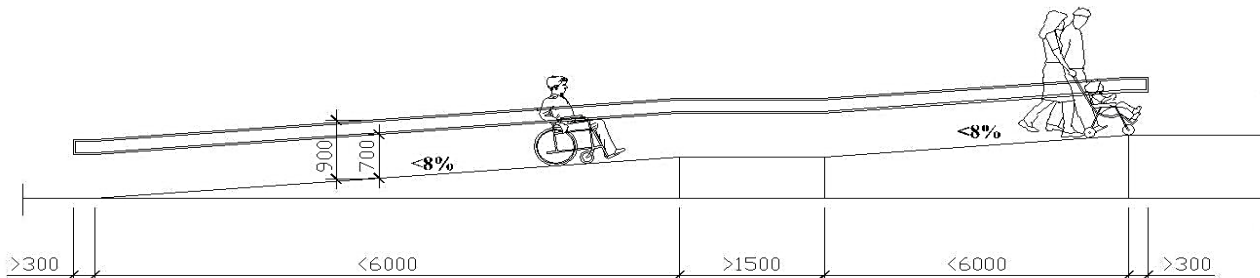
Nepieciešamie laika un materiālie ieguldījumi

Pēc speciālista veiktas pieejamības izvērtēšanas jebkura pakalpojuma sniegšanas vietā ir jāapzinās veicamās izmaiņas, visatbilstošākos risinājumus, tam pieejamos laika un finanšu resursus. Tikai tad UD principu īstenošana būs plānveidīga, ekonomiski efektīva un mērķtiecīgi pilnveidos iestādes vidi, pakalpojumus, produktus un informāciju.

Lai rastu vispiemērotākos risinājumus, ir jāpārdomā izdevīgums, obligāti veicamās lietas un iespējas katrā situācijā:

- ❖ Ja pakāpieni pie ieejas vai iekšējās telpās veido līmeņu maiņu, kas ir augstāks par 1 metru, ir pierādījies, ka dažkārt daudz izdevīgāks risinājums par uzbrauktuvi (pandusu) ir pacēlāja ierīkošana.

Maksimālais pieejamas uzbrauktuves stāvums ir 8% (jeb 1/12). Tas nozīmē, ja uzbrauktuvei ir jānodrošina līmeņa maiņa 1m augstumā, tai ir jābūt 12 metrus garai. Jāatceras specifiskais nosacījums, ka uzbrauktuvē, kas ir garāka par 10 metriem, pa vidu ir jābūt manevrēšanas (atpūtas) zonai 150cm x 150cm. Tātad 1 m augstai uzbrauktuvei ir jābūt vismaz 13,5 metrus

garai. Tādas uzbrauktuves izbūvei ir nepieciešama pietiekami liela brīva vide un salīdzinoši lieli finansiālie resursi. Bieži jau apbūvētā vidē pietiekami garām un platām uzbrauktuvēm nemaz nav vietas. Šādā gadījumā pacēlājs izmaksās lētāk un arī aizņems daudz mazāk vietas. Pacēlāju cenas atšķiras no izstrādātāja, modeļa un ierīkošanas izmaksām. Piemēram, diagonālais pacēlājs (ceļ „kravu” pa speciāli ierīkotām margām, pa kāpnēm), kas ierīkots pie 1,5 metru augstām kāpnēm, 2012.gadā izmaksā aptuveni 4000 Ls.

- ❖ Uzbrauktuves pie ieejas, margas pie ieejas kāpnēm, soliņus pie gājēju ietves un citu papildus elementu uzstādīšanu ēku ārējā vidē (fasādē) nedrīkst veikt bez saskaņošanas. Izmaiņas apdzīvotas vietas ēkas ārējā fasādē ir jāaskaņo ar attiecīgās apdzīvojamās vietas pārvaldes galveno arhitektu. Saskaņošanas saņemšanai ir jāsaņem un jāiesniedz nepieciešamie dokumenti un jāsaņem attiecīgās institūcijas apstiprinājums. Var gadīties, ka pietiks tikai ar galvenā arhitekta apstiprinājumu, bet, iespējams, dokumenti vai pieprasījums būs jāiesniedz arī Valsts kultūrvēsturisko pieminekļu inspekcijā. Tas var prasīt papildus laiku. Iepilnējiet to.

Latvia-Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2007-2013
Project **LLIV-322 MY SOCIAL RESPONSIBILITY-My Response**

- ❖ Vides pieejamība ne vienmēr ir atkarīga no tās elementu sertifikātiem un cenām, bet gan no kvalitātes un uzticamības. Piemēram, dažkārt specializēto rokturu cenas atbilstošo preču veikalos ir pat desmit reižu lielākas kā izmaksas, kas nepieciešamas, ja tādu rokturi izgatavos privāts amatnieks. Salīdzinājumam, specializētais tualetes balsta rokturis bez speciāliem pārklājumiem un krāsojuma veikalā var maksāt ap 200 Ls. Labs amatnieks tādu pašu funkcionālu rokturi var izgatavot par 20-30 Ls.
- ❖ Iekštelpās starp diviem vai trim stāviem dažkārt lētāk un vieglāk ir ierīkot vertikālu pacēlāju, nevis liftu. Pacēlāju vienkāršāk ierīkot jau izbūvētās, nepieejamās telpās, jo tas neprasa tik daudz vietas, resursu un pārbūves kā lifta ierīkošana. Atbildoši specifiskajiem ugunsdrošības noteikumiem, kas saistīti ar lifta ierīkošanu, apkārtējo telpu ierīkošana, lifta uzturēšana un sertificēšana ir dārgs pasākums. Pacēlājs starp stāviem var izmaksāt divreiz lētāk kā lifts.
- ❖ Pieejamības risinājumu cena var atšķirties dēļ daudziem faktoriem. To var ietekmēt ne tikai modelis un izveides materiāls, bet arī apkārtējās fiziskās vides pielāgošanas nepieciešamība attiecīgajam palīgelementam. Piemēram, atbalsta rokturu piestiprināšana pie reģipša sienām prasa noteiktu nostiprinājumu. Pretējā gadījumā rokturi var atlūzt kopā ar reģipša sienas gabalu. Tāpat diagonālo pacēlāju ierīkošanai ir nepieciešams ierīkot speciālas, izturīgas pacēlājam paredzētas caurules. Bieži vien ir nepieciešamība tās piestiprināt pie kāpņu iekšējām margām. Tad margas ir papildus jānostiprina.
- ❖ Daži pielāgojumi veicami ļoti ātri un neprasa lielus finanšu ieguldījumus. Piemēram, izdrukāt informatīvos materiālus saprotamā vieglā valodā lielākiem burtiem vai aplīmēt pirmos un pēdējos trepju pakāpienus ar kontrastējošas krāsas lentām vai nokrāsot tos. Darbinieku attieksmes maiņa un šos risinājumus var īstenot ātri, ar kancelejas vai saimniecības preču palīdzību.

Papildus informāciju par pieejamības risinājumiem var iegūt šādās Latvijā esošo uzņēmumu mājas lapās:

- ❖ www.ams.lv – uzņēmums, kas izgatavo un uzstāda vides pieejamības produktus;
- ❖ www.rol-lift.eu/lv/ - vides elementi: uzbrauktuves, rampas, pacēlāji;
- ❖ www.tehnovers.lv/ - pacēlāji, uzbrauktuves, rampas, skuteri;
- ❖ www.fablex.lv – pacēlāji;
- ❖ www.palidzi.lv – dažādi tehniskie palīg līdzekļi un fiziskās vides iekārtošanas elementi;
- ❖ www.santehnet.lv – sadaļā „preces invalīdiem” ir pieejami dažādi tualetu un vannas istabu ierīkošanai domāti pieejamības elementi;

Latvia-Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2007-2013
Project **LLIV-322 MY SOCIAL RESPONSIBILITY-My Response**

- ❖ www.gidrocity.lv – sadaļas „Santehnika” apakšsadaļā „Atbalsta rokturi un palīgierīces invalīdiem” ir atrodami specializētie balsta rokturi;
- ❖ www.santehnikasveikals.lv – sadaļā „WC podi, bidē, pisuāri” apakšsadaļā „invalīdiem” specializētie balsta rokturi;
- ❖ www.slaugivita.com/lv - sadaļā „Palīdzības līdzekļi invalīdiem” ir atrodamas apakšsadaļas „Vannas un dušas piederumi” (dušas krēsli) un „Mājsaimniecības palīglīdzekļi” (palīgierīces lietu paņemšanai un sevis apkopšanai).

Atcerieties, ka informācija ir atrodama arī citu pasaules valstu uzņēmumu mājas lapās.

Stratēģija

Viens no risinājumiem, kā attiecīgo iestādi un tās darbību veidot atbilstoši UD pamatprincipiem, ir izstrādāt stratēģiju. Tās izstrāde dod iespēju plānot attiecīgo UD pielāgojumu īstenošanu. Stratēģija palīdz analizēt esošos resursus, plānot nākamā budžeta resursus un/vai paturēt atmiņā atsevišķus risinājumus, lai parādotos īstenošanas iespējai (projektu programma vai kāds atbalsta fonds) uzreiz varētu reaģēt un turpināt pieejamības uzlabošanas stratēģiju.

Stratēģiju veidi ir dažādi. Nav vienas stratēģijas izstrādes veidlapas. Konkrētas veidlapas ir izstrādātas dažādās iestādēs un dažādās resursu piesaistīšanas programmās (piemēram, atbalstāmo projektu programmās, labdarības fondos). Lai iestādes darbinieki un vadība zinātu kā plānot un efektīvi izmantot pieejamo finansējumu, ir ieteicams sākotnēji izstrādāt vienkāršotu, tā saucamo, **Luksofora gaismu stratēģiju**.

Luksofora gaismu stratēģijas pieeja piedāvā visus vēlamos rezultātus sadalīt trijās daļās:

- ❖ Zaļās gaismas risinājumi;
- ❖ Dzeltenās gaismas risinājumi;
- ❖ Sarkanās gaismas risinājumi.

Zaļās gaismas risinājumos ietilpst idejas, kuras īstenojamas īsā laika periodā. Tie ir risinājumi, kuru īstenošanai nav nepieciešams speciāls vai liels finansējums (atsevišķa pozīcija iestādes budžeta sadaļā) vai ilgs laiks. Tās ir idejas, kuras darbinieki var īstenot jau pāris nedēļu laikā. Piemēram, izdrukāt informatīvos materiālus saprotamā vieglā valodā lielākiem burtiem. Materiālu izdrukāšana, lai tie būtu salasāmi un izprotami pēc iespējas vairāk cilvēkiem, ir veicama ļoti ātri. Daudz laika un lielus finanšu resursus neprasa arī pirmo un pēdējo trepju pakāpienu aplīmēšana ar kontrastējošu krāsu lentām vai nokrāsošana.

Latvia-Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2007-2013
Project **LLIV-322 MY SOCIAL RESPONSIBILITY-My Response**

Dzeltenās gaismas risinājumi jau prasa vairāk laika un arī finanses. Šīs sadaļas idejām, iespējams, ir nepieciešami papildus budžeta līdzekļi un to īstenošana dažādu apstākļu dēļ prasa daudz vairāk laika. Piemēram – plāna izstrāde, oficiāla apstiprināšana un tā izpilde, tehniskās dokumentācijas sagatavošana. Tā pandusa uzstādīšana pie ārējām durvīm prasa gan finansiālos līdzekļus, gan arī laiku pandusa plāna vai tehnisko dokumentu izstrādei, to apstiprināšanai, attiecīgo būvnieku atlasei un beidzot arī pandusa izbūvei. Arī papildus margu uzstādīšanai pie ieejas durvīm ir nepieciešama ne tikai margu iegāde un uzstādīšana, bet arī oficiāls apstiprinājums no galvenā arhitekta. Līdzīgi ir arī ar risinājumiem, kuru realizācija ir plānota ar projektu finanšu palīdzību. Projekta idejas sagatavošana, pieteikuma iesniegšana, projekta apstiprināšana, līguma parakstīšana, finanšu atbalsta saņemšana un visbeidzot projekta īstenošana notiek ilgā laika periodā.

Savukārt, sarkanās gaismas risinājumos tiek atstāti tie, kurus pašreiz īstenojot nav iespējams. Tomēr to plānus ir ieteicams saglabāt gadījumiem, kad pēkšņi rodas iespēja. Piemēram, ja lifta izbūve tiek atzīta kā ļoti labs un atbilstošs risinājums, bet tā izbūve pašreiz vēl nav iespējama. Šīs idejas saglabāšana ir būtiska, jo var tikt īstenojama pēkšņa projektu konkursa, labdarības akcijas vai privātas labdarības rezultātā. Jebkurā gadījumā arī pašreiz nerealizējamās idejas vajag paturēt prātā, lai pēkšņā atbilstošā situācijā tās uzreiz var akcentēt un sākt to īstenošanu.

Ar šādas vienkāršotas stratēģijas palīdzību iestādes vadība un darbinieki var sākumā īstenojot viegli īstenojamās idejas, vēlāk plānot līdzekļus un pievērsties ilgāk īstenojamām un vairāk līdzekļus prasošajām idejām, bet neaizmirst pašreiz nerealizējamās idejas. Tādā veidā arī ļoti vēlamie dārgie risinājumi tiks īstenoti vides, produktu, pakalpojumu un informācijas pieejamības pilnveidošanai.